

KUSTBON

Veckotidning för svenskarna i Estland.

Femte årg. N:o 28	Prenumerationspris. Helt år Emk 144: —. 1 månad „ 12: —. I Sverige: Helt år Kr. 9: —. 1 månad „ 0: 75. I Finland: Helt år Fmk 18: —. 1 månad „ 1: 50.	Utkommer varannan onsdag. Redaktion: N. Blees, Riddaregatan 3, Reval. J. Nyman (ansv.), Ekenäs, Finland.	Annonspris. 2 mk per mm. I Sverige: 10 öre per mm. I Finland: 30 penni per mm För annons, som införes 10 eller flere ggr, räknas 20 % rabatt.	2 nov. 1922
------------------------------------	--	---	--	------------------------------

Pastor Kr. Hoas i Reval.

Pastor K. Hoas från Gammal-Svenskby vistas f. n. i Reval. Onsdagen den 18 okt. höll pastor H. föredrag på Revalssvenskarnas sedvanliga teafton å Riddaregatan 3. Den lilla lokalen var proppfull. Talaren skildrade i varma och gripande ordalag nöden därnere i Svenskbyn och dess omkrets. Det var fasaväckande bilder om hungersnöden och även bolsjevikfaran. Mångens ögon tårades, då herr Hoas beskrev det gripande ögonblick, då hjälpen antligen kom från Sverige. Svenskarna därnere äro och vilja förbliva svenskar trots förskingringen, och man kan förstå deras kärlek mot det gamla moderlandet, som alltid räddat dem från undergång. Föredraget var ungefär av samma innehåll, som det tal herr H. höll i Göteborg och som läsarne ha läst i Allsvensk Samling.

Riksdagsmannen H. Pöhl tackade och bad å de församlades vägnar framföra en hälsning till stamförvanterna i Gammal-Svenskby. Pastor Hoas sade, att det på ett särskilt sätt skulle glädja svenskarna därborta att få hälsningar från Reval, därifrån Svenskbyborna för 140 år sedan under gråt och klagan anträdde sin äventyrliga resa ner till steppen, och själv var han glad över att

han, en representant för de utvandrade, nu för första gången efter 140 år fick besöka Reval och få tala med det folk, som syskonen därnere i steppen hade så mycket gemensamt med.

Pastor Hoas är tillsammans med en expedition med livsmedel och andra gåvor från Sverige, där han vistats en längre tid, på väg från Sverige ner till Gammal-Svenskby.

Till läsarne.

Från och med nästa nummer kommer „Kustbon” att tryckas i Reval. Många tyckas önska det. Tidningens tryckning i Finland har ju i många avseenden varit mycket fördelaktig. Först och främst har det varit ett svenskt tryckeri, och det vill redan säga mycket, ty det har underlättat redaktionens arbete högst väsentligt — och icke minst därigenom, att nyhetsmaterialet i Finland varit tillgängligare än här, där vi varit tvungna att översätta materialet ur estniska och tyska tidningar, och så har det icke heller varit dyrare, att trycka tidningen där, — men åter å andra sidan kan det ju icke förnekas, att tidskriftens tryckning i utlandet haft sina olägenheter. Vissa meddelanden, som annars skulle kunnat insändas i sista minuten, före tryckningen, hava

nu måst slopas, såvida de icke kunnat införas i ett nästutkommande nummer. Detsamma måste sägas om annonserna. Då därför postgången mot slutet av november och i december antagligen blir sämre än under sommaren, vilja vi tillmötesgå önskningsmålet att trycka de sista numren av „Kustbon” under detta år i Reval, och överflytta alltså tidningen från och med nästa nummer. Att „Kustbon” haft och även framdeles kommer att ha stora svårigheter, är något som vi alla nog samt insett och inse. Det är nog också därför alla haft så stort tålamod med den, trots det, att den under sista tiden utkommit så oregelbundet. Vi frukta, att våra vänners tålamod även framdeles någon gång kommer att sättas på prov men äro övertygade om att vi ändå icke bli besvikna. Låt oss hålla ut, kanske randas även den dagen, då ställningen för estlandssvenskarnas tidning blir bättre.

Till sist ett varmt tack till alla våra vänner och medhjälpare, som på ett eller annat sätt haft med tidningen att göra! Ett särskilt tack till redaktionerna i Ekenäs och Kristinestad, som under en längre tid hjälpt oss! Vi hoppas, att våra vänner icke heller i fortsättningen glömma oss!

Ormsö.

Efter många om och men har som tidigare meddelats den länge omtalade 5 klassen äntligen blivit en verklighet. Den sorterar under Hullo folkskola och inrymmer i kommunalhuset — för detta läsår. Till lärarinna kallades fröken Martha Blees från Hapsal, tidigare lärarinna i Nuckö. Anmälda elever ett 30-tal. Alltså ett nytt steg framåt att inregistrera. — Även Försby folkskola erhöll en andra lärarekraft, en Anders Appelblom, hemma härifrån ön. Alla folkskolor här äro således fyrklassiga nu. —

Söndagen den 1 okt. hade härvarande avdelning av S. O. V. möte i Hullo folkskola. Huvudtalare konsulent Erik Green från Birkas folkhögskola. Ämnet „Fädernas minnen”, dessa minnen de efterlämnat i sina odlingar och i det säregnet svenska. Herr Anders Lindkvist från Kärrslätt, vilken denna sommar vistats i Sverige och bland annat sammanträffat med Gammal-Svenskbyläraren Hoas, höll ett med spänning åhört anförande om stamförvanternas upplevelser och lidanden därnere, sådana de skildrats av pastor Hoas själv. Kaffeserveringen inbragte kassan närmare 1,000 Emk behållning.

Joel N—n.

Till vännerna i Sverige, som ihågkommit estlandssvenskarna med boksändningar.

Flera av våra vänner i Sverige, som sänt böcker till svenskarna här i Estland, ha nog ofta undrat, varför mottagarna så sent och någon gång icke alls tacka för erhållna bokgåvor. För att i någon mån rättfärdiga estlandssvenskarna, vilja vi rikta våra vänners uppmärksamhet på, att det icke

beror på otacksamhet utan på missförstånd, någon gång därpå, att man icke vet, vem som är givaren och ibland även därpå, att sändningarna icke kommit fram. Sedan vi överlämnat all tullbehandling och skötandet av transportereringen av böcker till en expeditionsfirma i Reval, har S. O. V:s centralstyrelse här ofta icke kunnat ta reda på, vem som är givaren och huruvida den egentliga mottagaren erkänt emottagandet av erhållna böcker, vilket likaledes beror på den missupfattningen, att mottagaren trott, att den som först haft att göra med sändningen, då den kommit över gränsen, kanske redan tackat, och på detta sätt kan saken fördröjas. Ofta händer det, att givaren överlämnar hela sändningen till expeditiionsfirman i Stockholm utan att meddela mottagaren. Speditiionsfirman här sänder då ett konossement, där givarens namn icke står angivet, till någon här i Reval, som skaffar tullfri införsel och befordras då sändningen vidare utan att den öppnas i Reval. På detta sätt dröjer det länge, innan man får veta, vem som är givaren. På vårvintern 1922 ha flera sändningar till följd av ishinder blivit lossade i Vindau i Lettland och ha vi nu tillfälligtvis fått veta, att flera boklädor, adresserade till svenskar i Reval, ännu stå där, utan att vi vetat av det. Det dröjer ännu innan vi kunna få dem från tullden därborta, och detta allt gör naturligtvis, att det någon gång kan uppstå missförstånd. Det vore därför önskligt, att mottagaren framdeles alltid meddelades om, att böcker avsänts, och ifall svar icke erhålles, ånyo göra efterfrågan till mottagaren, då man ju annars icke kan få veta, vilket öde en förkommen sändning fått.

Runö i fara.

I „Västra Nyland” ingår följande artikel av riksdagsmannen John Österholm, vilken vi taga oss friheten intaga i „Kustbon”.

Stockholms-Tidningen innehöll för några dagar sedan ett meddelande från Reval, som ger vid handen, att en allvarsam fara hotar befolkningen på Runö. Det förmåles, att estländska regeringen beslutat utse en viss marinlöjtnant Brakmann till fyrmästare, polischef, skogschef och kommandant på Runö. Vad detta innebär för den ensliga lilla ön i Rigabukten, förstår endast den, som något känner de säregna förhållandena där borta.

Befolkningen på Runö är rent svensk och räknar sammanlagt blott 268 personer. På grund av åtskilliga egendomliga förhållanden, ensligheten, det länge fortsatta ingiftet m. m. har folkmängden stadigt minskats. Antalet kvinnor har städse varit något mindre än antalet män och därför ha Runökarlarna ofta tagit sina hustrur från andra svenska trakter, särskilt från Ormsö. Runöborna ha alltid själva skött sina angelägenheter. Ön har faktiskt varit en liten republik med kommunistisk samhällsordning, ty även om den tidigare lytt under Ryssland och numera kommit under Estland, så ha statsmyndigheternas åtgöranden hittills inskränkt sig till att stadfästa valet av länsmannen, som utses av byalaget, „landskapet”, tidigare för tre år, numera för ett år. Dessutom finnes en sockenskrivare och en domare. De äro av folket valda förtroendemän utan avlöning, som jämte länsmannen hålla vård om att samhällsordningen efterlevs i överensstämmelse med synnerligen detaljerade skrivna lagar och muntliga traditioner. Endast fyrmästaren har varit est, men han har varit en oförarglig person, som icke spelat någon roll på ön.

Nu skall alltså en estnisk marinlöjtnant bliva fyrmästare, polischef, skogschef och kommandant på Runö. Att en kommandant utnämns, innebär synbarligen, att en estnisk truppstyrka skall förläggas till

ön, och detta kan självfallet medföra åtskilligt trassel och svårigheter för Runöborna i allmänhet och särskilt för upp-rätthållandet av den svenska rasens renhet.

Löjtnant Brakmann skall också bli „skogschef”. Vad därmed avses är ganska klart för den som vet, att estländska regeringen länge kastat lystna blickar på Runöböndernas präktiga tallskog och i kraft av den i Estland gängse uppfattningen om staten som rätter ägare till all jord velat slå under sig skogen på Runö. Veterligen har den estländska regeringen hittills icke gjort gällande anspråk att anses som ägare även till odlingsmarkerna och fiskevattnen på Runö, men skogen har man, som sagt, länge velat komma åt. Och då nu den nyutnämnda kommandanten även blivit något slags „skogschef”, så betyder detta sannolikt, att Runöbönderna icke mer få fritt förfoga över sin skog. Den tid är säkerligen icke långt borta, då Runöbönderna genom statens hänsynslösa framfart mot jordägarna försatts ur den fria bondens självständiga ställning och blivit landbönder under staten, som ingen aktning har för deras svenska nationalitet, deras säregna förhållanden och egenartade levnadsvanor. I sitt avskilda läge har Runö visserligen alltjämnt ett visst skydd, likaså i den starkt konservativa uppfattning, som är i högsta grad betecknande för dess befolkning. Men man kan dock befara, att motståndskraften icke skall vara tillräckligt stark för att hindra, att allehanda förstörande inflytelser komma att göra sig gällande, då ett militärkommando rycker in på ön och bönderna avhändes sin äganderätt till skogen och eventuellt även jorden och vattnen. Man kan också väl tänka sig, att livet på Runö, som intill denna dag varit enastående ordentligt och hyfsat, skall bli utsatt för störingar genom de estniska soldaternas ankomst till ön. I „fånghuset” på Runö har ingen enda suttit inne under de två senaste åren och det högsta straff någon över huvud avtjänat är ett dygn. Den nyutnämnde polischefen kommer förmodligen att i sinom tid få åtskilligt mera att göra än

länsmanen hittills haft.

Den som lärt känna Runö i hela dess jungfruliga oberördhet av kulturlivet och allt vad detta för med sig och förnummit tjusningen av att se ett folk, som helt lever sitt eget ålderdomliga liv, måste på det högsta beklaga, om isoleringen nu skall brytas och portarna slås upp för en estnisk invasion med alla därav härflytande ödeläggelser.

Böcker till estlandssvenskarna

Fru A. Tamm och fröken H. Tamm, Stockholm, ha sänt värdefulla böcker till estlandssvenska skolor och bibliotek.

Likaledes ha vi för samma ändamål fått mottaga en värdefull sändning böcker av Antikvariatet Björk och Börjesson, Stockholm.

Här fram bäres ett varmt tack till givarna för de kärkomna gåvorna!

Regeringen har demissionerat.

Riksdagens talman har bemyndigats att bilda den nya ministären.

Den 24 oktober meddelades i riksdagen officiellt, att regeringen avgått.

Riksdagens talman bemyndigades att bilda en ny ministär. Det är mycket tvivelaktigt, om socialdemokraterna komma att inträda i den nya regeringen, enär deras villkor, som de framställa, torde vara oantagliga för de övriga partierna.

Ny fyr i Revels hamn.

En ny fyr har tännts på Vpirhuvudet vid den västliga infartsleden till Revels krigshamn.

Utlandet.

Ministerkris i England.

Bonar Law mannen för dagen.

Den engelska koalitionsregeringen har fått ett tragiskt slut. — Under de senaste förhandlingarna ha de konservativa parlamentsmedlemmarna visserligen förklarat sig beredda att ge efter för Chamberlains uppmaning att fasthålla vid koalitionen, men under intrycket av segern vid fyllnadsvalet i Newport, där den oavhängiga konservativa kandidaten och Lloyd Georges motståndare valdes mot den liberala kandidaten, röstade man i dag för Bonar Laws förslag att de oavhängiga skola utträda ur koalitionen.

Smärre utlandsnyheter.

Högersocialisternas fackföreningsinternational har beslutat sammankalla en världsfredskongress i Amsterdam 10—13 december detta år.

De baltiska staterna ha beslutat delta i en avrustningskonferens i Moskva.

Japan och Sovjetryssland ha träffat överenskommelse. Japanerna utrymma Sibirien, Vladivostok och Sachalin före 1 november.

En lantbruksutställning skall hållas i Ryssland 1923. 300 utländska firmor delta. Utställningen avser att visa den ryske bonden vad han kunde uppnå om han vore „tillräckligt insiktsfull, omtänksam och flitig”.

Den tyske utrikesministern Rathenaus mördare ha dömts till ovanligt milda straff — 15 års straffarbete för E. W. Tschow, den värst komprometterade.

Franska handelskammaren har föreslagit utsändande av representanter till Sovjet-Ryssland för att få i gång handel mellan de båda länderna.

Ett experiment med ljudet.**En explosion i Holland höres i London efter 21 minuter.**

London, 30 okt. (F. N. B.) Vid Woolwich-arsenalen ha experiment företagits i samband med en på lördagen arrangerad väldig explosion i Holland för att utröna vindens och temperaturens inverkan på ljudvågorna.

Det tog 11 minuter för ljudvågorna att nå London från Holland. — Radio.

Plundringståg och rån i Tyskland.**Osäkerheten växer både i städerna och på landet.**

Med den stigande nöden växer även osäkerheten i Tyskland i oroväckande grad och detta icke blott i storstäderna, utan även ute på landsbygden, som sedan kriget är så gott som

helt utan polisskydd. Överfall och rån höra till ordningen för dagen i städerna, och även i de finare kvarteren finner polisen ofta utplundrade och halvt ihjälslagna personer, många gånger nakna, liggande på gatorna. Det är därför inte att undra på att många berlinare trots förbudet att bära vapen inte anse sig säkra, om de inte ha en revolver i fickan.

På landsbygden har det under senaste tiden ofta förekommit, att hela band från närliggande fabriksstäder begivit sig ut på härnadståg och plundrat bondgårdarna på pengar och livsmedel.

I Hegemühle strax utanför Berlin begicks en kväll ett ovanligt fräckt rån, i det sex maskerade män trängde in på postkontoret och under det att de med revolverar hotade postmästaren lade beslag på kassan, sex millioner mark. Tjuvarna hade även skurit av alla telefonledningar och tagit apparaterna med sig.

Allmännyttigt.**Vattentäta skodon.**

I en tysk fiskeritidning meddelas följande sätt att göra skodon vattentäta:

Man löser paraffin i bensen till en fullt mättad lösning. Emedan paraffinen är rätt svåröst måste den skavas fint och med omsorg och tålmod röras i bensen. Skodonen som böra vara fullkomligt torra, bstrykas med den mättade lösningen tills lädret ej suger mera i sig. Bensen avdunstar nu och kvarlämnar i fint fördelat tillstånd den smidiga paraffinen, som gör lädret mjukt, elastiskt och vattentätt.

Paraffinen kan köpas på apoteket.

Söndagen den 3 december kl. 7 e. m.

anordnar

S. O. V.

i Jägareklubbens lokal, Långgatan 42

SVENSK FEST

med rikhaltigt program.

Biljetter erhållas å Riddaregatan 3 måndagar och torsdagar kl. 6—8 samt å Svenska Folksekretariatet, Dompromenaden 3, alla dagar kl. 10—3.

De svenska sy-aftnarna

i Reval hållas hädanefter å Riddaregatan 3

alla torsdagar kl. 6—8.

Obs! icke måndagen.

Samtidigt gives tillfälle till läsning av svenska tidningar.

S. O. V:s bibliotek

i Reval

öppet

Riddaregatan 3

alla måndagar kl. 6—8.

Obs! icke torsdagar.

Samtidigt gives tillfälle till läsning av svenska tidningar.